

A civil férfi lakosság elhurcolása Jászapáti községből 1944 novemberében...

Kiemelés, Vallomások a második világháborúról Jászapáti és Hevesiványon c. könyvből (412–420. o.)

A könyv készítése folyamán számtalanszor hoz a véletlen kisebb és nagyobb, kincset érő információkat. Járvás István és kislánya, Judit (Jászapáti Munkácsy tér 1. sz. alatti lakosok) kutatásaik közben rátaláltak a Jászapátiról elhurcoltak igen nagyméretű, kézzel írt kimutatásaira. Járvás István így szól erről: „*Jászapáti 1945-ös közigazgatási okiratai között találtuk a Jászapátiról elszállított személyek listáját tartalmazó, kézzel írott íveket, amelyet megmutattunk a levéltár főmunkatársának, aki szintén áttanulmányozta, és nagyon megörült neki. Az iratok ma is Jászapáti közigazgatási okiratai közt vannak. A levéltáros tudomása szerint ilyen részletes kimutatás erről az eseményről a megyében csak két-három településről maradt fenn: Kőtelek, Tiszasüly, Jászapáti. Mivel ilyen kevés településről van részletes adat erről az eseményről, ezért megyei összefoglalót nem tudnak összeállítani.*”

Szerencsére másolatokat kaptunk, amelynek alapján nagyon értékes adalékhoz jutottunk településünk háborús történetének összeállításához. Az itt lévő adatok – tekintettel arra, hogy 1945 tavaszán, az eseményekhez közeli időben íródtak, és valószínű, hogy a közeli hozzátartozók szolgáltatták – valóságos sokkal nagyobb, mint az 1991-ben gyűjtöttek.

1944. november 13-án a szovjet hadsereg megszállta Jászapáti községet. Elsődleges feladatuknak tartották a civil lakosság közül minél több férfi összegyűjtését, elszállítását, internálását.

Szemtanúk elbeszélése alapján akadtak olyan helyi személyek, akik a segítségükre voltak. Az utcákat járták az orosz katonákkal, és megmutatták nekik, mely házakból lehet a férfiakat elvinni. Másik formája, amikor az érintettek idézést kaptak, amire a magyar emberek becsülettel meg is jelentek.

1944-45 tele a bizonytalansággal telt. Senki sem tudta, hová is szállították el azt a 73 férfit, akikről bemondás alapján készült a kimutatás.

A háború végén, 1945 májusában, a honvédelmi miniszter már nem először sürgette az elhurcoltak felkutatását és hazaszállítását. Valószínű, hogy nem állt rendelkezésükre semmilyen nyilvántartás az elhurcoltak személyét illetően. Ezért 1945. május 8-án az alábbi körlevéllel keresték meg az eljáróságokat, a polgármesteri hivatalokat:

A Felhívás másolata:

*„Jász-Nagykun-Szolnok Vármegye Tanfelügyelősége
Valamennyi községi Előljáróságnak és a Megyei városok
Polgármesteri Hivatalának*

<<Vallás és Közoktatásügyi Minisztertől

2.995/1945. szám

KM

Tárgy: Az elszállított egyének adatai

Felhívás

Különböző és ismételt kísérletek után a honvédelmi miniszter úr a fegyverszüneti ellenőrző bizottság f. évi 26. sz. közlése alapján – a lakóhelyükről elszállított egyének felkutatása és kiszabadítása érdekében újabb lépést kíván tenni. Ennek érdekében az egyes személyekről az alábbi adatok szükségesek:

1. Vezeték- és keresztnév, 2. Születési év, 3. Születési hely, 4. Lakóhely, 5. Nemzetiség, 6. Illetőség, 7. Jelenlegi tartózkodási hely, 8. Foglalkozás és foglalkozási hely, 9. Családi állapot, gyermekek száma, 10. Vagyoni helyzet, 11. Milyen párthoz tartozik? 12. Volt-e partizán? 13. Ki által és mikor volt mozgósítva? 14. Mikor és milyen hadosztályban szolgált és mi volt a feladata? 15. Mikor és hol fogták el? 16. Szolgált-e a Szálasi hadseregben, ha igen, mi volt a rendfokozata és beosztása? 17. Jelenlegi politikai felfogása, 18. Fogságba jutásának helye, 19. Megjegyzés.

A kiadvány hitelül:

(Olvashatatlan aláírás)

miniszteri irodatiszt>>

A miniszter rendeletéről:

Dr. Pusztai János s.k.

Miniszteri osztályfőnök

Vallás és Közoktatásügyi Miniszter Úrnak fenti rendeletét azzal küldöm meg, Polgármester, Főjegyző Úrnak, hogy hatósága területén minden egyes elszállított személyről a tanfelügyelői hivatalhoz soron kívül tegyen jelentést.

Szolnok, 1945. május hó 8.

*Vidor Győző s.k.
Tanügyi vezető”*

Az 1945-ben készült listákról a jelenlegi átírás:

1. név	2. születési év és hely	3. lakás	4. foglalkozás	5. családi állapot, gyerekek	6. bevonulása	7. katonai egység	Mikor és hol fogták el?
Fügedi János	1919	Budai 1300.	napsz.	nős, 2		2. föld. zlj. motoros század	Ja., 1944.11.23.
Balog Ferenc	1912	Huszár 1336.	gk.v.	nős, 2		gépk.tanosztály, Bp.	Ja., 1944.11.24.
Tajti Mihály	1908	T. 73.	napsz.	nős, 8	1944.03.14	19. htör zlj.	Ja., 1944.11.19.
Majzik Pál	1908	Horváth 756.	női fodrász	nős, 3	légolt. 1943.jún.	légolt. helyi sz.	Ja., 1944.11.19.
Szilágyi Sándor	1919, Arad	Simonyi 1422.	szabó	nőtlen	1943, tényleges kat.	5. gv.üteg, Bp.	Ja., 1944.11.19.
Török István	1920	Lehel 37.	napsz.	nőtlen	tényleges kat.	határvad. aknavető	Ja., 1944.11.24. .
Király Ferenc	1915	Deák u. 1043.	napsz.	nős, 1	vasút, hidász utánpótlás, Lajosmizse	Két napig	1944.11.18
Vízi Bertalan	1907	Török 1037.	napsz.	nős, 5	1941.04.25	3.h.bev.közp., Aszód	Ja.,1944.11.18.
Höflinger Endre	1914 Tiszavárkony	Horvát u. 733.	nyomdász	nőtlen	1942 gépkocsizók zsl. a.	Miskolc	Miskolcraól 1944.11.19.
Pataki Ferenc	1914	Egri u. 13.	fm.	nős, 2	1941, gyalogság	112. vasút é. szd.	Ja., 1944.11.19.
Farkas Ferenc	1920	Huszár u. 1335.	fm.	nős, 3	1941, gyalogság		Ja., 1944.11. 24.
Ádám István	1910	Vágó P. 817.	cipész	nős, 7	1942, 41.sz.figyelőors	helyi szerv., Ja.	Ja., 1944. 11.19.
Illés Miklós	1921	Sóti u. 646.	cipész	nős, 1	1943, 41.sz.figyelőors	helyi szerv., Ja.	1944.11.19
Molnár Barnabás	1904	Cazdag 1114.	npsz.	nős, 3	1944.10.10. figyelőors	helyi szerv.	1944.11.19
Zagyi András	1904	Berényi u. 1776.	npsz.	nős, -	1944.10.10. figyelőors	helyi szerv.	1944.11.19
Tóth K. Lajos	1909	Antal u. 1500.	fmv.	nős, 3	1943.05.01. figyelőors	helyi szerv.	1944.11.19
Németh Sándor	1909	Simonyi 1426.	cipész	nős, 7	1944.10.10	helyi szerv.	1944.11.19
Béres D. Ferenc	1904	Lados u. 1712.	cipész	nős, 2	1943.04.01. figyelőors	helyi szerv	1944.11.19
Horváth Gábor	1917	Vincze u. 68.	kovács	nős, 2	1944.03.23. hiv.	74. táb. tüzér o.	1944.11.18
Kállai Ágoston	1911	Dávidváros 11.	bádogos	nős, 5			1944.11.18
Farkas Ferenc	19...?	Dávidváros 10.	vályogvető				1944.11.18
Zigelvagner Ferenc	1919 Budapest	Vágó u. 643.	ny. munkás	nőtlen	1943.január	2. h. tábori tüzér o.	1944.11.18
Vágó János	1911	J.dózsai 2192.	kovács m.	nős, 1	1944.01.25	Bercsényi tüzér	1944.11.29
Kiss László	1915 Ipolyság	Kiséri út 1157.	mg. tiszviselő	nős, 2		gyalogság, 21. gy. ezred	1944.02.26., Bp. 1945? [1]

[1] 1944. február 26-án az oroszok még nem hurcoltak el senkit sem Magyarországról. Ez a dátum feltételezhetően 1945 lehet.

1. név	2. születési év és hely	3. lakás	4. foglalkozás	5. családi állapot, gyerek	6. bevonulása	7. katonai egység	Mikor és hol fogták el?
Simonváros Pál	1907	Gaál u. 450.	gépl.műszer	nős, 2	1942. aug.	101. légvéd. üteg	1945.11.18
Hamar János	1916, Bp.	Borzák u. 359.	textilgy. alk. Bp.	nős, 2	1942	II. sp.gépkocs., géppusk.osztag	Bp., 1945.01.23.
Berdó István	1898, Bp.	Beöthy u. 1563.	napsz.	nős, 5	1942? (43?)	hídőrség	1944.11.22
Török Miklós	1911, Újkécske	Budai 1306.	cipész m.	nős, 2			1944.11.19
Szabari János	1914	Farkas 1702.	napsz.	nős, 1	1939.02.07-1940.11.20.	páncélgk. vez.	1944.11.17
Borbás István	1907	Koczka u. 2267/2.	napsz.	nős, 2	1944.11.15	II. honv. gy.e.	1944.11.21
Utassi István	1909	Vágó u. 649.	cipész s.	nős, 2	1944.03.-1944.06.	II. honv. gy.e.	1944.11.16
Pongó Miklós	1910	Palotás J. 2161.	fm.	nős, 1	1943.12.13-1944.11.11.	légvédelmi osztag	1944.11.25
Balla Lajos	1910	Nyitrai u.	fm. nsz.	nős, 1	1943.11.-1944.11.10.	légvédelmi osztag	1944.11.17
Huszár János	1914, Napkor	Levente u. 842.	kőműves	nős	1942.10.-1944.03.	21/2. zlj., Ungvár	1945.04.06. Zalaövő
Sike László ifj.	1922	Csajági u. 810.	napsz.	nőtlen	1943.11.-1944.11.	légoltalmi o.	1944.10.20
Gasparics Ferenc	1922, Bp.	Beöthy 1533.	festő	nőtlen	1943.10.04.-1944.10.25.	Bercsényi tüzér ao.	1944.11.25
Molnár K. Miklós	1902	Bolyós u. 1642.	napsz.	nős	1944.05.03	Nagykáta	Nagykáta

1. név	2. születési év és hely	3. lakás	4. foglalkozás	5. családi állapot, gyerek	6. bevonulása	7. katonai egység	Mikor és hol fogták el?
Pócs Pál	1913	Dósai 2198.	földműves	nőtlen	1940	e.ü. hullatisztító	1944.11.21
Gyenes Vince	1919	Borzák u. 362.	fm.	nőtlen	1943-44.	szakács	1944.11.18
Mihályi Zsigmond	1920	Pélyi u. 797.	fm.	nőtlen	1941-44.	méntelep	1944.11.19
Balog Gergely	1912	Dávidváros 12.	napsz.	nős, 5	1940.06.15-10.05.	IX. kerékp. zászlóalj, Jászberény	1944.11.21
Bodnár István	1914	Járvás u. 1453.	cipész, Bp.	nős, -	1944	lovastüzér	1944.11.18
Fatér István	1915	Szentbékáll Zala m.	Jászládány, Csordás-féle üzlet, kereskedő	nőtlen			1944.11.18
Fekete Barnabás	1904	Szentgyörgyi út 1406.	kereskedő	nős, 3	1944.04.22	munkaszolg.	1944.11.18
Nagyistván Béla	1915	Rákospalota ???? olvash.		nős, 5	1942-43.	repülő	1945.01.27
Pácdár Lajos	1922	Koczka u. 2264.	fm.	nőtlen	1943.10.04	páncélos	1944.11.24

1. név	2. születési év és hely	3. lakás	4. foglalkozás	5. családi állapot, gyerek	6. bevonulása	7. katonai egység	Mikor és hol fogták el?
Pál Domokos	1921 Székelykeresztúr	Rusvai u. 1032.	kovácssegéd Bp., Nap. u. 22.	nős, 1			1945(?) január 13., Bp.
Höflinger József	1912 Tiszavárkony	Rusvai u. 1140.	kárpitós	nős, 1	1941.04.28-05.28.	gépkocsizók, sofőr	1944.11.17
Horváth László	1912	Szöke u. 551.	villanyszerelő	nős, 2	1944.08.27	repülőszerelő	1945.01.10
Kálmán Ferenc	1911	Berki 232.	fm.	nős, 1	1942.03.19-1943. június	gépkocsizó	1944.11.17
Szabari István	1921	Lóczy u. 2278.	fm.	nőtlen	1942. október	tűzér, rádiós	1944.11.21
Burai János	1922	Dávidváros 21.	nsz.	nős, 4	1942.10.05	szanitéc	1944.11.20
Borbás József	1904	Egri út 2271.	ácsmester	nős, 2	1944.10.15	légvédelem, Jászapáti	1944.11.17
Oláh István	1914	Dávidváros 7.	zenész	nőtlen			1944.11.17
Ivanics Ferenc	1913	Bp., Bem J. 4.	cipész, Bp.	nőtlen	1939-ben	távírdász	Székesfehérvár 1944.12.26.
Mezei József	1896, Heves	Kálmán u. 169.	kárpitós	nős	1943. október	légvédelem, Budakeszi	1944. november hó, Bp. környékén

1. név	2. születési év és hely	3. lakás	4. foglalkozás	5. családi állapot, gyerek	6. bevonulása	7. katonai egység	Mikor és hol fogták el?
Ónody László	1915, Tolcsva	Pongó u. 241.	MÁV segéd-tiszt	nős, 2		101. vasútépítő ezred	1944.11.18
Nagy G. Balázs	1910	Bugaz u. 1229.	MÁV pályam.	nős, 1	1941, tűzér	Ja., légoltalmi	1944.11.20..
Kovács János	1915	Csató u. 330.	napsz.	nős, -	1942. május	gyalogos	1944.11.18
Kálmán Imre	1909	Dobóczy 314.	fm.	nős, 1	1942. május	nehéz géppuskás	1944.11.18
Borbás István	1912	Király u. 2030.	MÁV fűkező	nős, 1	1942, 1943	légvéd.tűzér, Bp.	1944.11.20
Tajti Sándor	1911	Antal 1658.	napsz.	nős, 1	1938	kerékpáros, Jb.	1944.11.18
Bárdos József	1911	Balajti I. 2012.	kőműves	nős, 1	1942		1944.11.18
Urbán István	1922	Egri 2249.	nsz.	nőtlen	1943. október	vasútépítő ezred, Szentendre	1944.11.16
Utassi István	1915	Mihályi 945.	ácssegéd	nős, 1	1944. augusztus	vonat hegyi oszt.	1944.11.24
Ifj. Farkas Ferenc	1920	Török 1068.	nsz.	nőtlen	1941 1944.07.21	fegyverszertár, Bp.	1944.11.21
Kontrek István	1921	Berényi u. 1784.	nsz.	nőtlen	1942. október 1944.11.06	M. kir.fegyverszertár, Bp.	1944.11.20
Karancs József	1899	Kisjárás 218.	nsz.	nős, 2			1944.11.24
Mihályi János	1917	Berényi 1775.	nsz.	nős, 1	1939 1940.03.14.	9. honv. kerékpáros, Jászberény	1944.11.20
Szabó László	1913	Szabari u. 224.	fm.	nős, 1	1942.október 1944. január	munkásosztag országolát	1944.11.21
Ádám János	1910	Horváth Lajos 297.	nsz.	nős, 2	1943.11.29 1944.október	légvédelmi o., Bp.	1944.11.17
Deli G. János	1899	Lados u. 1967.	fm.	nős, 1	1944.06.02	munkásosztag, Bp.	1944.11.21
Tóth D. Imre	1904	Beöthy 1567.	nsz.	nős, 1			1944.11.19

Kövér betűkkel jeleztem azon személyek nevét, akik a hősök listája szerint nem tértek vissza! 24 fő!

Elhurcoltak száma 73¹ fő, közülük 7 főt nem Jászapátiról hurcoltak el.

Szerkesztői megjegyzések:

- A születési helyeknél Jászapátit nem jegyeztem be.
- Mindenki magyar nemzetiségű, nem tartottam fontosnak beírni.
- A Milyen illetőségű? kérdésre nem válaszoltam, mert a többség jászapáti, és a lakhelyeknél a vidéken élőket külön jelöltem.
- Az elhurcolás, fogságba jutás helyénél csak azt jelöltem, akiket nem Jászapátiról hurcoltak el.
- Jelenlegi tartózkodási hely mindenkinél ismeretlen volt 1945 tavaszán, ahol jelölték, azokat is csak feltételezésként írták be.
- Vagyoni helyzetüket látva, a többség szinte vagyontalan volt, egy-egy ház, vagy egészen kis területű (1-2,5, egy esetben 9 holdas) tulajdonnal rendelkeztek.
- A Volt-e partizán? kérdésre a válasz egyértelmű: senki nem volt.
- Szolgált-e Szálasit? Egy-két személynél írták be, hogy kórházban voltak, ugyanennyinél jelezték, hogy a légvédelemnél szolgáltak. Utóbbi erősen vitatható, kit is szolgáltak, amikor még a háború folyt.
- A lista valószínű nem teljes és nem pontos, erre utal az említett válaszlevél is. Pl. Mihályi Zsigmond elhurcolt neve szerepel az odaveszettek névsorában is. Ott az adatközlő említi, hogy együtt volt Major Miklóssal és Balla Janival. A hozzátartozók jelezték, hogy Benyovszky Jánost, Fekete Szilárdot is elhurcolták. Egyikük neve sem szerepel az elhurcoltaknál

„Jászapáti község elöljáróságától

1289/1945. szám

*Jász-Nagykun-Szolnok vármegye Tanfelügyelőségének
Szolnok*

A Vallás és Közoktatásügyi Miniszter úrnak 2.995/1945.VKM. számú rendelete alapján a Jászapáti községből elszállított egyének felkutatása és kiszabadítása ügyében összeállított kimutatást csatolton tisztelettel megküldjük.

Községünkben a kimutatásban foglaltakon kívül több, egyéb személyeket is szállítottak el az orosz katonai alakulatok, s dacára, hogy többször megismételtük és felhívtuk a lakosságot, dobszó útján, hogy jelentse az elszállított egyéneket, mindössze csak 74 fő² személynek hozzátartozói jelentettek adatokat, tovább az adatok bejelentésére már nem várhatunk, így a bejelentett egyénekről készült kimutatást csatolton betervezzük.

Jászapáti, 1945. június hó 20.

Olvashatatlan aláírással a jegyző”

Összeállította: dr. Suba Györgyné

¹ Egyeztetés után 73 fő

² Szerkesztői megjegyzés: az 1945-ös eredeti listát leellenőriztem, és az éppen úgy 73 főt tartalmaz, mint az általam szerkesztett kimutatás.